K O R K E I M M A L L E H A L L I N T O – O I K E U D E L L E

ASIA:

Muutoksenhaku Helsingin hallinto-oikeuden päätöksestä 05.02.2018 (18/0049/5) sekä Helsingin kaupunginvaltuuston päätöksestä 26.10.2016 §:n 272 kohdalla (Helsingin uuden yleiskaavan hyväksyminen).

VALITTAJA:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys — Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry (rek.nro 116.353). Yhdistyksen tarkoituksena on edistää ja kehittää lintuharrastusta sekä lintujen ja luonnonsuojelua sekä toimia alueensa lintuharrastajien ja tutkijoiden yhdyssiteenä. Yhdistyksen toiminta-alue on Helsinki ja sen ympäristö (Uudenmaan maakunta ennen v. 2011 ml. Sipoo).

PROSESSIOSOITE:

Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry
Annankatu 29 A 16
00100 Helsinki
puheenjohtaja@tringa.fi

MUUTOKSENHAUN LAAJUUS

Valituksessa yksilöidyiltä alueilta.

VAATIMUKSET

1) Yhdistys hakee valituslupaa Helsingin hallinto-oikeuden päätöksestä. Hallintolainkäyttölain mukaan lupa voidaan myöntää, mikäli asiassa on ennakkopäätöksen tarve tai ilmeinen virhe tai jos on olemassa jokin muu painava syy ratkaisun antamiseen. Valituslupa tulisi valittajan mukaan myöntää hallintolain tarkoittamasta painavasta syystä, sillä Helsingin yleiskaavapäätös ei Vanhankaupunginlahden lintuveden Natura-alueen osalta noudata luonnonsuojelulain ja luontodirektiivin määräyksiä Natura-alueisiin kohdistuvien yhteisvaikutusten arvioinnista eikä huomioi riittävästi Viikin peltojen merkitystä osana Vanhankaupunginlahden Natura-alueen ekologista kokonaisuutta.

2) Valittaja vaatii Korkeinta hallinto-oikeutta kumoamaan mainitun Helsingin hallinto-oikeuden päätöksen sekä Helsingin kaupunginvaltuuston päätöksen koskien uusia rakentamisvarauksia Vanhankaupunginlahden ympäristössä Viikin pelloilla, Pornaistenniemessä, Herttoniemessä ja Hallainvuoressa sekä Saunalahdessa (Kuva 2 ja 3).

PERUSTELUT

Aluksi

Valitus koskee Helsingin uutta yleiskaavaa, jossa uutta rakentamista osoitetaan useassa kohdassa Vanhankaupunginlahden lintuvesi -Natura-alueen ympärillä. Kaavaratkaisu ei turvaa Vanhankaupunginlahden lintuveden Natura-alueen arvojen säilymistä. Lisäksi kansainvälisesti tärkeän IBA-lintualueen rajauksen sisäpuolelle osoitettu rakentaminen ei ole linjassa maankäyttö- ja rakennuslain luontoarvojen vaalimista koskevan vaatimuksen kanssa.

Vanhankaupunginlahden linnustoarvot

Vanhankaupunginlahti on kansainvälisesti merkittävä kosteikkolinnuston suojelualue. Vanhankaupunginlahden lintuveden hoito- ja käyttösuunnitelman mukaan (Ympäristötutkimus Yrjölä 2016) alueen pesimälinnusto on runsas ja monipuolinen ja alue on erittäin merkittävä linnuston muutonaikainen levähdyspaikka. Lintualue koostuu vesialueen ja kosteikkojen sekä ympäröivien metsien ja peltojen muodostamasta kokonaisuudesta käsittäen Natura-alueen rajausta laajemman alueen.

Vanhankaupunginlahti kuuluu sekä Natura 2000 -verkostoon että kansainvälisen kosteikkojen suojelusopimuksen ns. Ramsar-kohteisiin. Natura-verkostoon alue on valittu sekä luontodirektiivin että lintudirektiivin perusteella. Lintudirektiivin mukaisen SPA-alueen suojeluperusteena on 38 lintudirektiivin liitteen I lajia sekä 25 4 artiklan tarkoittamaa säännöllisesti tavattavaa muuttolintulajia. Vanhankaupunginlahden lintuvesi -Natura-alue on perustettu pääasiassa kosteikkolinnuston ja -

elinympäristön suojeluun. Alueen pesivistä suojeluperustelajeista kahdeksan ovat selviä kosteikkolajeja (Ellermaa 2014).

Natura-alue koostuu laajoista ruovikoista, vesialueesta ja rantaniityistä. Natura-alueen arvot ovat kuitenkin sidoksissa laajempaan kokonaisuuteen, johon kuuluvat elimellisesti Viikin peltoalueet, rantametsät ja muut viheralueet lahden ympärillä. Tämä todetaan selväsanaisesti mm. Natura-alueen tietolomakkeessa: *"Yhdessä läheisten peltojen kanssa alue muodostaa luonnoltaan monimuotoisen ja etenkin linnustolle erittäin tärkeän alueen."* Tietolomake osoittaa, että alueen Natura-rajaus on linnuston kannalta liian suppea.

Vanhankaupunginlahden Natura-alueeseen rajautuvat pellot ovat tärkeä osa linnustollista kokonaisuutta, sillä ne täydentävät, vahvistavat ja tukevat Natura-alueen lajistoa. Peltoalueet ovat tärkeitä levähdys- ja ruokailualueita muiden ohella usealle Natura-alueen suojelun perusteena olevalle lajille. Perustelajeista pelloilla pesivät ruisrääkkä *Crex crex*, peltosirkku *Emberiza hortulana* ja keltavästäräkki *Motacilla flava*. Monet kosteikolla pesivät lajit ruokailevat pelloilla, peltojen merkitys ravinnonlähteenä on keskeinen esimerkiksi kosteikolla pesiville sinisorsille *Anas plathyrynchos* ja kosteikoilla pesivistä Natura-alueen perustelajeista punajalkaviklolle *Tringa totanus*, ruskosuohaukalle *Circus aeruginosus* ja laulujoutsenelle *Cygnus cygnus*.

Ruokailu- ja muutonaikaisena levähdysalueena pellot ovat erittäin tärkeitä hanhille (Natura-alueen perustelajeista valkoposkihanhelle *Branta leucopsis* ja metsähanhelle *Anser fabalis*), kahlaajille (Natura-alueen perustelajeista suokukolle *Philomachus pugnax,* heinäkurpalle *Gallinago media, jänkäkurpalle Lymnocryptes minimus,* kapustarinnalle *Pluvialis apricaria,* punajalkaviklolle *Tringa totanus)* petolinnuille (Natura-alueen perustelajeista ruskosuohaukan lisäksi sinisuohaukalle *Circus cyaneus*, tuulihaukalle *Falco tinnunculus*, nuolihaukalle *Falco subbuteo,* muuttohaukalle *Falco peregrinus,* huuhkajalle *Bubo bubo,* suopöllölle *Asio flammeus)*, joillekin varpuslinnuille (Natura-alueen perustelajeista lapinkirviselle *Anthus cervinus*, pikkulepinkäinen *Lanius collurio*) sekä laulujoutsenelle *Cygnus cygnus* sekä pikkujoutsenelle *Cygnus columbianus bewickii*.

Peltoympäristöistä linnut hakevat monenlaista ravintoa, kuten hyönteisiä, siemeniä ja myyriä. Laajemmassa mittakaavassa muuttolinnut ovat riippuvaisia peltojen tarjoamasta ravinnosta, sillä jäljellä olevien kosteikkojen ravinto ei riitä Euroopassa enää lintujen muutonaikaisen ravintotarpeen tyydyttämiseen (Drent 2005).

Tringan havaintotietokannan mukaan (BirdLife Suomen ylläpitämä havaintotietopalvelu Tiira) erityisesti Etu-Viikin peltojen pohjoisosat ovat lintujen suosimia alueita. Viikki on hyvin suosittu ulkoilualue ja Etu-Viikin peltojen pohjoisosan merkitys linnustolle perustuu pääasiassa alueen rauhallisuuteen.

Natura-alueen lisäksi alue on kansainvälisesti tärkeä IBA-lintualue (Important Bird and Biodiversity Area). IBA-alueen rajaus on Natura-aluetta kattavampi (Kuva 1). EU:n komissio ja tuomioistuin ovat käyttäneet IBA-selvitystä useasti lintudirektiivin tarkoittamien SPA-alueiden referenssinä päätöksissään (esim. C-334/04 (Euroopan komissio vastaan Kreikka, 25.10.2007), C-235/04 (Euroopan komissio vastaan Espanjan kuningaskunta, 28.7.2008)).

Suomessa tavattava kosteikkolinnusto on uhanalaistunut merkittävästi viime vuosikymmenten aikana. Uhanalaisten vesilintulajien määrä kasvoi kahdesta yhdeksään ja kahlaajalajien viidestä yhdeksään vuosien 2000 ja 2010 arviointien välillä (Rassi ym. 2001, Rassi ym. 2010). Viimeisimmässä uhanalaisuusarvioinnissa (Tiainen ym. 2016) uhanalaisiksi arvioitiin vesilinnuista 16 ja kahlaajista 12. Epäsuotuisa kantojen kehitys ilmenee myös tärkeimmillä lintukosteikoilla, joiden linnusto on viime vuosina huomattavasti heikentynyt (Ellermaa & Linden 2011, 2012). Huolestuttava kantojen heikentyminen korostaa entisestään Vanhankaupunginlahden kaltaisten lintukosteikkojen ominaisuuksien ja arvojen säilyttämisen tärkeyttä.

Kuva 1. Vasemmalla Vanhankaupunginlahden lintuvesi -Natura-alue (vihreällä) ja kansainvälisesti tärkeä Laajalahti-Vanhankaupunginlahti-Viikki -IBA-lintualue (sinisellä). Oikealla yhdistelmä Helsingin yleiskaavakartasta sekä Natura- ja IBA-rajauksista.

Natura-arvioinnin puutteellisuus

Luontodirektiivin 6 artikla rajoittaa kansallista toimivaltaa Natura-alueiden suhteen. Luontodirektiivin (92/42/ETY) 6. art. 3. kohdan mukaan toimivaltaiset kansalliset viranomaiset voivat antaa hyväksyntänsä suunnitelmalle tai hankkeelle vasta varmistuttuaan siitä, että suunnitelma tai hanke ei vaikuta Natura-alueen koskemattomuuteen. Tämä edellyttää asianmukaista ja kattavaa vaikutusten arviointia.

Arvioinnin tulee olla niin perusteellinen, ettei sen pohjalta jää epäilyjä mahdollisista vaikutuksista. Viittaamme Euroopan yhteisöjen tuomioistuimen ratkaisuun C-127/02, jonka mukaan hanke tai suunnitelma voidaan hyväksyä vasta silloin, kun ei ole olemassa tieteelliseltä kannalta järkevää epäilyä hankkeen tai suunnitelman vahingollisista vaikutuksista Natura-alueen valinnan perusteisiin. Vaikutusten arviointiin sovelletaan varovaisuusperiaatetta.

Katsomme, ettei yleiskaavan Natura-arviointi täytä asianmukaisen arvioinnin edellytyksiä, sillä Natura-arvioinnissa ei ole kattavasti hyödynnetty olemassa olevaa tietoa alueen linnustosta ja yksilömääristä. Natura-arvioinnin lajistotiedon pohjana on käytetty Vanhankaupunginlahden linnustonseurantaraporttia, jossa esitetään yhteenvetona tulokset vuosien 2000-2012 laskennoista (Mikkola-Roos ym. 2013). Kyseinen raportti ei ole tähän tarkoitukseen riittävä. Seuranta kattaa itse Natura-alueen lisäksi vain osan Natura-alueen lähialueista eikä sisällä lainkaan mm. Taka-Viikin peltoja.

Lisäksi Natura-arvioinnissa ei ole suoraan hyödynnetty BirdLife Suomen ylläpitämää Tiira-lintuhavaintotietokantaa. Pitkäaikaisen havaintoaineiston perusteella rakentamiseen osoitetut peltoalueet ja niiden lähiympäristöt ovat olleet muutonaikaisena levähdys- ja ruokailualueena. Ottaen huomioon sen, että

peltoalueet ovat keskeinen osa Vanhankaupunginlahden linnuston kokonaisuutta, Natura-arvioinnissa olisi tullut tarkastella peltoalueita kokonaisvaltaisemmin ja tarkemmin.

Myös Natura-arvioinnin yhteisvaikutusten tarkastelu on puutteellinen. Luontodirektiivin kuudennen artiklan mukaan arvioinnin kohteena ovat kaikki sellaisten suunnitelmien ja hankkeiden vaikutukset Natura-alueen suojelutavoitteisiin, jotka saattavat erikseen tai yhdessä muiden suunnitelmien kanssa vaikuttaa tähän alueeseen merkittävästi. Yhteisvaikutusten arvioinnissa tulee ottaa huomioon alueelle kohdistuvat kumulatiiviset vaikutukset huomioiden sekä menneet, nykyiset että tulevat hankkeet ja suunnitelmat.

Vanhankaupunginlahden lintuvedet -Natura-alueen arvioinnissa on tuotu toisaalla esille aikaisempia maankäytön muutoksia, mutta yhteisvaikutusten arvioinnissa on tarkasteltu vain Kruunuvuoren siltahanketta (Ramboll 2015). Keskeisiä maankäytön muutoksia ovat olleet lintualuekokonaisuuteen ja kansainvälisesti tärkeän IBA-lintualueeseen kuuluneiden Taka-Viikin peltojen rakentaminen sekä lahden länsiosan kosteikon rakentaminen Viikinrannan, Kyläsaaren ja Arabianrannan alueilla (Kuva 2). Arabianrannan ja Kyläsaaren alueet olivat ennen vesialuetta ja osa Vanhankaupunginlahden kokonaisuutta. 1980-luvulla toteutetut merentäytöt vähensivät vesipinta-alaa ja lintujen elinympäristöä. 1990-luvulla käynnistyi Viikin ja Latokartanon alueen rakentaminen, minkä seurauksena Taka-Viikin peltopinta-ala pieneni. Tämä vähensi linnuille sopivia pesimis- ja levähtämisympäristöjä sekä lisäsi virkistyskäyttöä ja häiriöitä jäljelle jääneillä alueilla.

Lisäksi Verkkosaaren pohjoisosan asemakaavan vaikutukset olisi tullut sisällyttää Natura-arviointiin. Kyseisessä asemakaavassa Verkkosaaren rantaan on osoitettu 300 venepaikan pienvenesatama. Lisääntyvä veneily Vanhankaupunginlahdella voi lisätä linnustoon kohdistuvia häiriöitä. Veneilyn merkitys on tuotu esille mm. Vanhankaupunginlahden hoito- ja käyttösuunnitelmassa, jossa todetaan seuraavaa:

> *”Veneilyn rajoittaminen lahdella sekä veneilyn ohjaaminen reiteille turvaavat rauhallisen levähdysalueen erityisesti muutolla levähtäville vesilinnuille. Myös arat pesimälajit hyötyvät suojaisista ja rauhallisista pesimäpaikoista. Vanhankaupunginlahdella on pesimäaikana havaittu suojelualueella mm. huviveneilijöitä, vesiskootteri, kalastajia seka melojia. Vaikka määrät eivät ole suuria, voi haudonta-aikana aiheutettu häiriö aiheuttaa pesintätappioita.”*

Kuva 2. Vanhankaupunginlahden ympäristön rakentaminen vuodesta 1932 nykyaikaan (1 =Kyläsaari ja Arabianranta, 2 =Viikinranta, 3 =Lammassaari, 4 =Viikin ja Latokartanon alue).

Lisäksi on huomattava, että alueen poikki kulkeva voimalinja vaikuttaa heikentävästi linnustoon ja sen vaikutus olisi tullut huomioida Natura-arvioinnissa. Hoito- ja käyttösuunnitelmassa voimalinjasta on todettu seuraavaa:

> *"…voimalinja aiheuttaa vuosittain lintujen kuolemia niiden törmätessä johtoihin. Linja kulkee poikittain länsi-itä-suuntaisesti ja esimerkiksi lahdelta Viikin pelloille ruokailemaan lentävät hanhet, vesilinnut ja kahlaajat väistelevät johtoja siirtyessään alueelta toiselle. Lisaksi varikset ja petolinnut istuvat linjalla kosteikon yllä ja pystyvät tarkkailemaan pesien ja poikueiden sijaintia. Koko lahden mittakaavassa voimalinja ei todennäköisesti ole aiheuttanut merkittävää haittaa Natura-arvoille, mutta voimalinja on kuitenkin myös maisemallinen haitta, ja siksi on perusteltua esittää voimalinja poistoa tulevien vuosien aikana."*

Myös ELY-keskus on Natura-arvioinnista antamassaan lausunnossa todennut, että arviointi jää yhteisvaikutusten osalta vajaaksi. ELY-keskuksen lausunnossa todetaan seuraavaa:

> *"Yhteisvaikutusten arviointi on ELY-keskuksen näkemyksen mukaan jäänyt erityisesti Vanhankaupunginlahden Natura-alueen osalta puutteelliseksi, koska lähiympäristön hankkeiden ja suunnitelmien vaikutuksia ei ole kattavasti tarkasteltu."*

Korostamme, että olennaista on huomioida pitkä kehityskulku, jossa Vanhankaupunginlahden ympäristöä on otettu muuhun käyttöön. Lopputuloksena suuri osa luontaisesta lahdesta ja kosteikosta on jäänyt rakentamisen alle, liikkuminen alueella on lisääntynyt ja suojavyöhyke alueen ympärillä kaventunut. Pitkäaikainen ja vähittäinen heikentäminen on osaltaan johtanut siihen, ettei Vanhankaupunginlahden lintuvedet -Natura-alueen suojelutavoitteita ole pystytty saavuttamaan (Ellermaa 2014). Tilanteessa, jossa Natura-alueen suojeluarvot ovat jo ennestään heikentyneet, ei uusia rakentamissuunnitelmia Natura-alueen lähelle voida hyväksyä.

Edellä esitettyihin näkökohtiin perustuen katsomme, ettei yleiskaava täytä maankäyttö- ja rakennuslain vaatimuksia riittävistä selvityksistä ja tutkimuksista eikä luonnonsuojelulain ja luontodirektiivin Natura-alueita koskevia vaatimuksia.

Natura-alueeseen kohdistuvat haitat

Natura-arvioinnin mukaan merkittävimmät linnustovaikutukset aiheutuvat Viikin peltoalueiden rakentamisesta ja virkistyskäytön kasvusta sekä vähäisemmin myös muiden ympäröivien alueiden rakentamisesta (Ramboll 2015).

Yleiskaavan toteuttamisen myötä peltopinta-ala vähenisi 30 hehtaaria, mikä vastaa 17 % koko Viikin peltoalasta (Ramboll 2015). Tämä pienentää huomattavasti lajeille tärkeitä levähdys-, ja ruokailu- ja pesintäalueita.

Peltoalueiden rakentaminen aiheuttaisi haittoja myös itse rakentamisalueita laajemmalle alueelle. Rakentaminen ja rakennettu ympäristö lisäävät erilaisia häiriöitä, jotka vaikuttavat linnustoon monella tavalla ja ulottuvat itse rakentamisaluetta laajemmalle. Vaikutus on voimakkainta nimenomaan avoympäristössä (Erävuori & Lammi 2017). Olennaista on, että pienenkin alueen rakentaminen voi johtaa häiriöiden leviämiseen huomattavan laajalle alueelle.

Linnut suhtautuvat ihmiseen kuin mihin tahansa petoeläimeen ja pakenevat. Tämä vähentää ruokailuun ja poikasten ruokkimiseen käytettävää aikaa. Jo hetkellinenkin häiriö saattaa vaikuttaa poikastuoton onnistumiseen, jos pienpedot ehtivät paikalle (Ympäristötutkimus Yrjölä 2016). Pienpetoihin kuuluvat myös kotikissat ja koirat, jotka voivat tuhota pesintöjä. Vanhankaupunginlahden hoito- ja käyttösuunnitelmassa on todettu mm. seuraavaa:

> *”Ihmistoiminnan vaikutus riippuu ympäristöstä ja toisaalta alueen lajistosta. Erityisesti suurikokoiset lajit ovat usein arempia. Rakennusten käyttökin vaikuttaa häiriön todennäköisyyteen, toimistotalosta ihmiset poistuva illalla koteihinsa, mutta asuintalon ympäristössä ihmiset viettävät enemmän aikaa ja liikkuvat myös enemmän ympäristössä.”*

Lisäksi rakentamisesta aiheutuu melua, joka on haitallista erityisesti pesinnän aikana. Melun vaikutusta on tutkittu aiemmin mm. Arabianrannan rakentamisen yhteydessä koepaalutusten avulla. Tällöin havaittiin, että paalutus pelästytti linnut lentoon enimmillään vielä kilometrinkin päässä, ja alle 250 metrin etäisyydellä paalutuspaikasta vesilinnut häiriintyivät pahoin (Kala- ja vesitutkimus Oy 1996).

Peltojen rakentamisesta aiheutuisi haittaa erityisesti pelloilla pesiville pelto- ja niittylinnuille, peltoalueita ravinnonhankintaan käyttäville petolinnuille, sekä pelloilla levähtäville muuttolajeille. Petolinnuista erityistä haittaa kohdistuisi ruskosuohaukkaan, joka tarvitsee laajoja peltoalueita ravinnonhankinnassa. Peltoalan väheneminen heikentäisi lajin mahdollisuutta asettua alueelle vakituiseksi pesimälajiksi, ja vaikeuttaisi siten entisestään Natura-alueen suojelutavoitteiden saavuttamista. Viimeisin tiedossamme oleva selvä pesintäyritys on vuodelta 2016 (Sarvanne 2016).

Peltojen säilymisen merkitys on tuotu esille monessa yhteydessä. Natura-alueelle laaditussa hoito- ja käyttösuunnitelmassa todetaan mm. seuraavaa:

> *”Vesilintujen ja kahlaajien menestymiselle on olennaista, että myös lahden pohjoispuolella olevat pellot säilyisivät, sillä hanhet, osa puolisukeltajasorsista sekä kahlaajista käy ruokailemassa myös pelloilla. Pellot ja lahti muodostavat yhdessä monille lajeille sopivan ekologisen kokonaisuuden.” (Ympäristötutkimus Yrjölä 2016)*

Myös muiden Natura-alueen reuna-alueiden rakentaminen on haitallista, sillä rakentaminen kaventaa Natura-alueen suojavyöhykettä ja tuo siten häiriöitä lähemmäs ydinaluetta. Rakentamista on osoitettu Pornaistenniemeen, Herttoniemen ja Hallainvuoren metsiin sekä Saunalahden ympäristöön (kuvat 3 ja 4). Samalla rakentaminen vähentää monien suojeluperusteena olevien lajien elinympäristöjä. Esimerkkejä suojeluperustelajeista, joille Natura-alueen ulkopuoliset Vanhankaupunginlahden reunametsät ovat tärkeitä, ovat uuttukyyhky, pikkusieppo sekä useat tikat ja pöllölajit. Katsomme, että yleiskaavan mukainen asukasmäärän kasvu edellyttäisi suojavyöhykkeen heikentämisen sijaan sen vahvistamista, jotta kasvava virkistyskäyttöpaine kohdistuisi laajemmalle alueelle.

Kuva 3. Vanhankaupunginlahden pohjoisosa. Uusi rakentaminen sijoittuu Pornaistenniemeen, Viikin pelloille sekä Herttoniemen ja Hallainvuoren metsäalueille. Kartassa yhdistetty ilmakuva ja Helsingin uusi yleiskaava (lähde: Helsingin karttapalvelu)

Kuva 4. Vanhankaupunginlahden eteläosa. Uusi rakentaminen sijoittuu Saunalahden ympäristöön (punaisella). Kartassa yhdistetty ilmakuva ja Helsingin uusi yleiskaava (lähde: Helsingin karttapalvelu).

Natura-arvioinnin mukaan yleiskaavan haittavaikutukset eivät kohoa merkittäviksi minkään lajin kohdalla. Tästä poiketen Uudenmaan ELY-keskus katsoi, että yleiskaavalla on Natura-alueeseen kohdistuvia merkittäviä haittavaikutuksia (ELY-keskus 2016). ELY-keskuksen antamassa lausunnossa todetaan seuraavaa:

> *”Varovaisuusperiaate huomioiden, ei ole perusteltua sulkea pois ruskosuohaukkaan kohdistuvien merkittävästi heikentävien vaikutuksien mahdollisuutta.”*

Myös Natura-alueen eheyteen kohdistuu ELY-keskuksen mukaan merkittäviä haittavaikutuksia. Lausunnossa todetaan seuraavaa:

> *”Alueen koskemattomuudella ei tarkoiteta alueen täydellistä koskemattomuutta tai luonnontilaisuutta vaan sillä tarkoitetaan Natura-alueen eheyttä, jossa koko alueen ekologisen rakenteen ja toiminnan täytyy säilyä elinkelpoisena. Alueen eheyden korostaminen voi tarkoittaa sitä, että vaikka vaikutukset eivät olisi mihinkään luontotyyppiin tai lajiin yksinään merkittäviä, vähäiset tai kohtalaisen suuret vaikutukset moneen lajiin ja luontotyyppiin saattavat heikentää alueen ekologista rakennetta tai toimintaa merkittävästi.”*

Yhdymme ELY-keskuksen näkemykseen. Kasvavan asukasmäärän aiheuttama virkistyskäyttöpaine ja elinympäristöjen supistuminen rakentamisen vuoksi vaikeuttavat huomattavaa haittaa useiden pesivien ja muuttavien direktiivilajien esiintymiselle alueella. Varovaisuusperiaatetta noudattaen ja ottaen huomioon yhteisvaikutukset, luontoarvojen vähittäisen ja kumuloituvan heikentymisen sekä puutteet Natura-arvioinnin tietopohjassa, on varsin todennäköistä ja odotettua, että yleiskaavalla on merkittäviä haitallisia vaikutuksia Vanhankaupunginlahden lintuvedet -Natura-alueen eheyteen ja suojelu perusteena oleviin lintulajeihin.

Kansainvälisesti tärkeän IBA-lintualueen huomioiminen

Katsomme, että rakentamisen ulottaminen kansainvälisesti tärkeän IBA-lintualueen rajauksen sisäpuolelle (Kuva 1) väistämättä heikentää lintualueen yhtenäisyyttä. Merkittävien luontoarvojen huomiotta jättäminen ei vastaa maankäyttö- ja rakennuslain asettamia vaatimuksia luonnonarvojen vaalimisesta. Tässä yhteydessä viittaamme myös lintudirektiivin 4 artiklan 4 kohdan viimeiseen lauseeseen, jossa korostetaan elinympäristöjen heikentämisen estämistä myös suojeluverkoston ulkopuolella. Lisäksi huomautamme, että EU:n komissio on pitänyt kansainvälistä IBA-inventointia referenssinä lintudirektiivin mukaisille erityisille suojelualueille, mikä osoittaa IBA-alueiden linnustollista merkitystä.

Pornaistenniemen rakentamismerkinnät

Pornaistenniemi on osoitettu maakuntakaavassa virkistysalueeksi. Katsomme, että yleiskaavan kantakaupunkia tarkoittavat rakentamismerkinnät ovat maakuntakaavan vastaisia. Lisäksi Pornaistenniemessä sijaitsevan luontopolun rakentamiseen ja perustamiseen on saatu osarahoitus EU:n LIFE/Nature -rahastosta vuosituhannen vaihteessa. Tämän hankkeen ehtona oli aikoinaan alueen säilyttäminen tulevaisuudessa osana Natura 2000 -verkostoa. Ilman tällaista lupausta EU:n rahoitusta ei olisi saatu. Katsomme, ettei Helsingin kaupungilla ole edellytyksiä kaavoittaa aluetta rakentamista varten.

Lopuksi

Vanhankaupunginlahden linnustoarvojen säilymisen kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että alue säilyy yhtenäisenä, monipuolisena ja laajana kokonaisuutena. Vaikka Natura-alueen hoito- ja käyttösuunnitelmalla voidaan pyrkiä ohjaamaan alueen luonnonhoitoa ja virkistyskäyttöä, se ei estä yleiskaavan mukaista merkittävää haittavaikutusta, joka aiheutuu keskeisten elinympäristöjen ja suojavyöhykkeiden rakentamisesta. Myöskään uudet suojelualueet eivät voi korvata menetettyjä alueita. Vanhankaupunginlahden linnustoarvoja tarkasteltaessa on huomattava pitkä kehityskulku, jossa alueen ympäristöä on rakennettu sekä muut hankkeet, joilla on vaikutusta lahden ekologiseen kokonaisuuteen.

Valituksessamme esitettyyn perustuen katsomme, ettei Helsingin uusi yleiskaava täytä lainsäädännön vaatimuksia, ja vaadimme, että rakentamisvaraukset Vanhankaupunginlahden ympäristössä Viikin pelloilla, Pornaistenniemessä, Herttoniemessä ja Hallainvuoressa sekä Saunalahdessa kumotaan.

Helsingissä maaliskuun 7. päivänä 2018
Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys —
Helsingforstraktens Ornitologiska Förening Tringa ry

Jukka Hintikka
Puheenjohtaja

Liitteet

Liite 1. Pöytäkirjanote Helsingin kaupunginvaltuuston päätöksestä 26.10.2016 §:n 272 kohdalla (Helsingin uuden yleiskaavan – Kaupunkikaavan hyväksyminen)

Liite 2. Mikkola-Roos, M., Rusanen, P., Haapanen, E., Lehikoinen, A., Pynnönen, P. & Sarvanne, H. 2013. Helsingin Vanhankaupunginlahden linnustonseuranta 2012. Vuosien 2000–2012 yhteenveto. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 20/2013

Liite 3. Ellermaa, M. 2014. Vanhankaupunginlahden suojelun tila. Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry.

Liite 4. Ojala, T., Kiiski, J., Mustajärvi, K., Surakka, H., Saarivuo, E., Sopanen, S., Torri, K., Känkänen, R. & Lintinen, O. 2014. Luontovaikutusten arviointi. Helsingin yleiskaava. Ramboll Oy. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2014:39.

Liite 5. Ramboll Oy. 2015. Natura-vaikutusten arviointi. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2015:2.

Liite 6. IBA-alueen tietolomake.

Liite 7. Vanhankaupunginlahden lintuvesi -Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma 2015–2024. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 10/2016.

Liite 8. Sarvanne, H. Vanhankaupunginlahden linnuston seurantalaskenta v. 2016.

Liite 9. Natura-tietolomake.

Liite 10. Luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen lausunto Helsingin uuden yleiskaavan Natura-arvioinnista. Uudenmaan elinkeino-, liikenne ja ympäristökeskus. 16.2.2016

Lähteet

BirdLife Suomi ry. Tiira -havaintotietopalvelu [www.tiira.fi].

Drent, R. (toim.) 2005. Seeking nature’s limits. – KNNV Publishing, Utrecht. 314 s.

Ellermaa, M. 2014. Vanhankaupunginlahden suojelun tila. Helsingin Seudun Lintutieteellinen Yhdistys Tringa ry.

Ellermaa, M. & Linden, A. 2011. Suomen linnustonsuojelualueiden tila: suojelu on unohdettu ja linnut voivat huonosti. Linnut-vuosikirja 2010: 142–168.

Ellermaa, M. & Linden, A. 2012. Suojeltavien kosteikkolintujen kannat ovat romahtaneet Natura-alueilla. Linnut-vuosikirja 2011: 140–143.

ELY-keskus. 2016. Luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen lausunto Helsingin uuden yleiskaavan Natura-arvioinnista. 16.2.2016. Uudenmaan elinkeino, - liikenne ja ympäristökeskus.

Erävuori, L. & Lammi, E. Arvio Östersundomin yhteisen yleiskaavan Suora metro –vaihtoehdon vaikutuksista Mustavuoren lehto ja Östersundomin lintuvedet -Natura-alueeseen (FI0100065) sekä Sipoonkorven Natura-alueeseen (FI0100066). Sito Oy, Enviro Oy.

Heath M. F. & Evans M. I. (toim.) 2000. Important Bird Areas in Europe: Priority sites for conservation. 2 vols. BirdLife Conservation Series No. 8. BirdLife International, Cambridge, UK.

Kala- ja Vesitutkimus Oy 1996. Toukolanranta, rakentamisen ympäristövaikutukset. Ekologinen näkökulma II. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston julkaisuja 1996:20.

Neuvoston direktiivi (92/43/ETY) luontotyyppien sekä luonnonvaraisen eläimistön ja kasviston suojelusta.

Neuvoston direktiivi (2009/147/EC) luonnonvaraisten lintujen suojelusta.

Mikkola-Roos, M., Rusanen, P., Haapanen, E., Lehikoinen, A., Pynnönen, P. & Sarvanne, H. 2013. Helsingin Vanhankaupunginlahden linnustonseuranta 2012. Vuosien 2000–2012 yhteenveto. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 20/2013

Ojala, T., Kiiski, J., Mustajärvi, K., Surakka, H., Saarivuo, E., Sopanen, S., Torri, K., Känkänen, R. & Lintinen, O. 2014. Luontovaikutusten arviointi. Helsingin yleiskaava. Ramboll Oy. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2014:39.

Ramboll Oy. 2015. Natura-vaikutusten arviointi. Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston yleissuunnitteluosaston selvityksiä 2015:2.

Rassi, P., Alanen, A., Kanerva, T. & Mannerkoski, I. (toim.) 2001. Suomen lajien uhanalaisuus 2000. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 432 s.

Rassi, P., Hyvärinen, E., Juslén, A. & Mannerkoski, I. (toim./eds.) 2010: Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2010. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 685 s.

Sarvanne, H. 2016. Vanhankaupunginlahden linnuston seurantalaskenta v. 2016.

Tiainen, J., Mikkola-Roos, M., Below, A., Jukarainen, A., Lehikoinen, A., Lehtiniemi, T., Pessa, J., Rajasärkkä, A., Rintala, J., Sirkiä, P. & Valkama, J. 2016: Suomen lintujen uhanalaisuus 2015 – The 2015 Red List of Finnish Bird Species. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. 49 s.

Ympäristötutkimus Yrjölä. 2016. Vanhankaupunginlahden lintuvesi -Natura 2000 -alueen hoito- ja käyttösuunnitelma 2015–2024. Helsingin kaupungin ympäristökeskuksen julkaisuja 10/2016.